

ROMANIA NOUA

Organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor Românilor.

Director: Dr. ONISIFOR ONIBU

Iesă în fiecare zi de lucru. Sub conducerea unui comitet alcătuit din Români din toate țările.

Prim-Redactor: Dr. Ion Matelu.

Abonamente:

1 Lună: 10 Lei sau 4 Ruble. 3 Luni: 25 Lei sau 12 Ruble.

Pentru preț și invitații: prețul jumătate.

PLATA PENTRU RECLAME după INVOIALĂ REDACȚIA, Ulița Gogol No. 39 ADMINISTRAȚIA Bui. Alexandru cel Bun, Pasați Chișinău.

Ocroitoarea idealului nostru: Basarabia

"Păcile" nemțești cari se impun astăzi cu atâta cruzime și repezeciune, ating în forma cea mai gravă pe Ardeleni.

Se știe că deslănțuirea războiului european, a trezit în conștiința luptătoare a Ardealului românesc speranțele mari ale desrobirii din jugul de veacuri.

Toți ne dădeam seama atunci, că svârcolirea uriașă care s'a încins cu atâta înverșunare între marile State ale lumii, va schimba cu desăvârșire harta Europei, îndrumând popoarele spre un nou capitol al istoriei universale.

Înțelegeam prin experiența luptelor noastre politice ca și prin instinctul organic al rasei noastre, că această ciocnire sângeroasă, trebuie să determine și soarta poporului românesc.

Zădărnicia sforțărilor pe care le-am făcut pentru recunoașterea drepturilor naționale în Ungaria, ne-a încredințat, că mântuirea Ardealului nu poate veni decât de la România. Necesitatea unirii naționale cu țara mamă se înfățișă în sufletele noastre, ca o supremă axiomă de politică națională integrală.

Dar lupta pentru înfăptuirea ei nu se putea duce acasă unde baionetele jandarmilor și întunerecul temnițelor unguerești împiedecă orice manifestare de conștiință națională în senz unionist. Cu atât mai puțin aveau putința s'o facă acele sute de mii de Români cari au fost târați ca soldați cu de-a sila pe toate fronturile.

Și atunci Ardealul a făcut ceea ce era dator să facă: frunzași politici și o întregă falangă de tineri însuflețiți și au părăsit, pe căi ascunse, patria mașteră, trecând pe pământul României. Alături de ei ostași și ofițeri lepădau tranșeele blăstămate, dezertând în Rusia, de unde sperau să vie la București.

Într-o vultoarea năpraznică, spulberând granițele viclene, refugiații politici și militari au intrat sub drapelele sfinte, spre a-și pune viața pentru idealul național. Părăsirea dureroasă a Ardealului a sporit cu mii de pribegi numărul

luptătorilor pentru unitatea politică a neamului românesc.

Acești idealisti au făcut cele mai grele jertfe, au îndurat suferințe nemărginite, în nădejdea tare, că ele vor fi răsplătite prin eliberarea Ardealului și intrarea lui definitivă în cuprinsul larg al României Noi.

"Pacea" dela București a zguduit nădejile acestei apropiate biruințe.

Pe urma ei se deschide în viața chinuită a pribegilor ardeleni, cele mai amare perspective.

Cruzimea nemțească, care ne-a umilit cu atâta brutalitate, nu va părăsi România nici după "pace" ci ea va stăruia să ne apese acum în puterea "petecelor de hârtie" iscălite cu lacrimile noastre împiedecă strigătele de durere care sfâșie astăzi sufletul românesc.

În noul imperejurări politice pe care le creează "pacea" germană, propaganda idealului nostru rațional nu mai e cu putință. Ardeleni cari au "trădat" țara ungurească și imperialismul nemțesc, vor fi puși în cea mai mare primejdie.

Prigonirea lor începe de pe-acum. Corpul voivodărilor trebuie să se desființeze, miile de prizonieri aflați în Rusia sunt siliți prin forță să se întoarcă în Ungaria, intelectualii pribegi sunt ademeniți și ei prin momeli de amnistie să meargă în Ardealul chinurilor.

În astfel de împrejurări e limpede că lupta pentru apărarea idealului nostru național, nu se mai poate duce cu bărbăția și hotărârea îndreptățită prin sacrificiile noastre grozave, decât într-o țară liberă, scoasă cu totul de sub urmările "păcii" dela București. Această țară, este Republica Moldovenească neatârnată.

În cuprinsul ei trebuie să găsească adăpost pribegii Ardealului, cari prin sufletul și suferințele lor, înfățișează simbolul unirii sfinte a neamului românesc.

Conform dispozițiilor Statului de ministri, se comutează (schimbă) prețurile maxime fixate la fer și uleiul de post (motor). I. Ma etu.

Nu mai râde, lună plină!

Lună plină luminoasă Nu mai râde, lună plină Intră'n nori și nu mai râde Că doar n'aveam nici-o vină. Stai în nor acoperită Lună și voi mândre stele Cătd vreme neamul plânge Și suntem bătuți de rele. Și voi nori umpleți văzduhul Să nu ne mai vădă luna. Ea nu știe ce-i durerea Parcă râde totdeauna. Invăliți-i bine fața Căd ni-i înima crănită Și când noi cu toții plângem Ea tot râde fericită. Du te'n lume, lună plină La noroade de departe De te spune că Românul De dreptate n'are par'e, Că suntem edicoți de dușmani, Că suntem cuprinși de foc Că n'ai mai văzut sub tine Neam așa fără noroc... Spune'n lume, lună bună, Că suntem neam de eroi, Dar norocul nostru-i vitreg, Și trăim ca vai de noi... Și când iar pe-a noastre plaiuri Te aduce tu lumina, Râde-atunci cum râde acum Dragă lună, lună plină!...

Pacea...

Pe când aceste rânduri vor vedea lumina tiparului, noul guvern al României va fi iscălit pacea cu Puterile Centrale. Nu pacea care am dorit o cu toții, nu pacea care să fi adunat într-o singură țară pe toți românii dela Nistru până la Tisa, - ci o pace umilitoare, dureroasă, care însă ne face să dorim cu atât mai mult c'alal a pace, care și ea trebuie să se facă.

De ce am ascunde adevărul? Am fost înșelămînți și gheunuciușii dușmanului - mai dușman poate după această pace decât în tot timpul războiului - ne apasă greu. Am pierdut aproape totul ce se putea pierde. Nu ni s'a cruțat nici o umilitură. Și demobilizarea armatei, și îndreptarea granițelor, și cedarea Dobrogei, și evacuarea colțșoarelor de pământ sfânt din Transilvania și Bucovina, și învoirea ca trupele nemțești să treacă prin Moldova și Basarabia și alte condiții tot atât de umilitoare, - a căror împlinire a început chiar înainte de iscălitirea păcii.

Ni s'a luat aproape totul. Un singur lucru nu ni s'a putut lua: conștiința că ne-am făcut datoria și că în lupta pe care am dus-o vreme de un an și jumătate, dreptatea și adevărul au fost de partea noastră, deși biruința ne a părăsit pentru o clipă.

Adevărul este, însă, mai tare decât toate ostile lui Mackensen. El trăiește și va trăi deapăruri plină deasupra mormintelor eroilor noștri cari își dorm somnul mult în țara străină, dar toți în pământ românesc.

Orice ni-ar mai aduce zilele ce vin, avem să ducem povara cu sufletul întărit de credința că adevărul nu moare niciodată și în curând va răsări din nou luminând întreg întinsul românesc, dela Nistru până la Tisa.

Situația politică în România

Incheierea păcii - Azi, Sâmbătă, 10 Martie, se va iscăli pacea încheiată între guvernul român de sub prezidenția d A. Marghiloman și Puterile Centrale. Pentru ca această pace să fie aprobată și de parlament, se vor face alegeri noi Parlamentul de azi va fi dizolvat la începutul săptămânii viitoare și alegerile vor începe în cel mai scurt timp, ca noul parlament să se poată întruni fără multă întâziere. Partidele politice din România - partidul liberal, partidul conservator și partidul conservator-democrat - au hotărât să nu ia parte la alegeri.

Cum evacuarea de către Nemți a teritoriului ocupat se va sfârși numai deodată cu ratificarea păcii prin parlament, s'a luat hotărârea ca Familia Regală și guvernul să rămăie în lași până după această ratificare.

Generalul Averescu, fostul comandant al armatei II-a, generalul Prezan, șeful Marelui Stat Major, și generalul Eremia Grigorescu, care a comandat oștirile române biruitoare dela Mărășești, și-au dat dimisia din armata română.

Alianții și "pacea" României Marele ziar francez "Le Temps" publică despre pacea României, un lung articol, în care între altele se spune:

Noi nu vom uita că România și-a făcut datoria pe deplin. Ea nu a fost învinșă; steagurile ei, pe cari acur le înfășoară, cuprind amintiri de vitejie, cari nu pot rămânea sterpe pentru totdeauna. România acum cade numai din pricina stricăciunii Rușilor și toate laudele, cu cari Germanii au să acopere pe Mackensenu-l lor, nu merg la loc bun. Multămintirile Kaiserului nemțesc se cuvîn numai stricătorilor bolșevici.

O pace care este totodată triumful nedreptății ieșite din trădare, e de două ori păcătoasă și nu poate rămânea neschimbată. Alianții nu o vor recunoaște, după cum Franța nu a primit nici rușinoasa treceer liberă, pe care austro-germanii au propus o generalului Berthelot și ofițerilor lui, reorganizatorii armatei române.

Noi strigăm Românilor: Nădădușiți mereu!

Pământul și țărani

Deși în sentimentul multora și dintre țărani noștri din România ar fi ca să li se dea ori cât de puțin pământ, numai și numai să-l aibă, cum se zice în "vatra satului", fiindcă el nu ar vrea să se mute în altă parte, totuși o covârșitoare mulțime dintre dânșii își dau seama că aceasta nu este cu putință. Ba ce este mai mult, chiar acei țărani cari au prea puțin pământ, cer ca să li se mai dea atât, cât le este de trebuință, ca să poată trăi mai bine și mai fără grija zilei de mâine, decât puteau trăi pe bucățile moștenită sau cumpărată și din care ei nu-și pot scoate decât o mică parte din nevoile lor și ale familiei.

Astfel stând lucrurile și cum în unele ținuturi și regiuni ale țării populația este mai deasă și moștile cari urmează să se exproprieze sunt puține și mici, iar în altele populația este mai rară și moști sunt multe și mari, - va trebui negreșit ca toți acei țărani din ținuturile, unde sunt prea mulți, să se mute în ținuturile unde se găsește prea mult pământ, dacă într'adevăr doresc să devină proprietari de pământ.

Cunoaștem prea bine dorința țărănilor noștri și chiar a țărănilor moldoveni, cu cari am stat de vorbă zilele acestea, că ei ar fi mult mai bucușori de a li se da o diseatină în apropiere de satul lor, în loc de 5 sau 6 diseatine pe o moșie mai depărtată, numai și numai să nu fie nevoiți a-și părăsi vatra părintească, rudenile și a schimba melea-guriile, în cari au copilărit au trăit până acuma.

Este un prea frumos sentiment acesta, însă azi când lumea s'a înmulțit și pământul nu a crescut și când traiul a devenit greu, nu se mai potrivește. Am înțelege această dorință atunci, când dânșii ar pricepe să facă o plugărie intensivă, adică de grădinărie, ori ar mai cunoaște un meșteșug, ori ar planta viță de vie, și când dintr'o diseatină ar putea folosi cât alții din 5 diseatine pe cari le ar cultiva cu păne albă și alte plante obișnuite.

Dar c'o dintr'o diseatină pe care s'o cultive cu păne albă, ori păpușoi și ceva nutrețui, fără să mai aibă și alte mijloace de trai, ar însemna să se prăpădească cu zile ei cu familia sa.

Apoi la moartea lui ce o să aleagă urmașii din acest pământ? Prin urmare nici de gândit nu poate fi, că pământul, care se va lua dela marii proprietari să se îmbucătească în felul acesta, și atunci se pune chestiunea "colonizării interioare".

Trebile militare ale Republicii Moldovenești

Un redactor al gazetei noastre stănd de vorbă cu un bun român basarabean, cunosător al trebilor militare din Republica Moldovenească, credea că va auzi vorbe însuflețite. A rămas însă foarte mirat, când a auzit cu totul altceva.

Lata pe scurt cuprinsul acestei convorbiri. Trebile militare nu stau bine de loc. Sunt distrat în această privință și numai sosirea unei comisii militare române, invitate de consiliul miniștrilor și cu aprobarea ministrului de războiu pentru organizarea ministeriului și a oastei, numai ea ne mă dă nădejde că trebile vor fi poate puse la cale mai bine.

Pentru a organiza o oaste bună trebuie mai întâi să avem un organ bun, care ar pregăti această oaste. Ce se face în ministerul nostru? Își pare că toate merg bine. Ministerul are mai multe secții. Toate lucrează dar rezultatele nu se vad de loc.

Se lucrează fără plan, fără sistem. Și aceasta mai mult din pricina, că ministerul e plin de Ruși, cari trec de la front acasă și se oprise aici, neavând deocamdată chipuri să-și găsească altă ocupație. Aproape trei sferturi din tot personalul ministeriului e rus. Instrăinarea ministeriului te pune pe griji. Și oamenii aceștia lucrează fără suflet, bine știind că aci nu vor sta mult. Persoana cu care a avut convorbire redactorul nostru, se mira cât de naiv este d. Brătulescu care crede că acești oameni vor sta aci și atunci, când în Rusia se va restabili ordinea și ei vor căpăta puțința să se reîntoarcă pe acasă.

În deobște, ori ce dispoziție orice început bun al ministeriului întâmplă adevărate piedici mari din partea unor oameni nemilitari, dar cari se amestecă în trebile militare. Și cei mai rai, cu toate că Republica noastră încă-i tânără, "nepolitizatul" și-a făcut un cuib bun. Așa la încercarea de a schimba pe Rușii prin Moldoveni, au intervenit ele când e vorba de un loc nou, care de obicei se da unui protejat, iar nu unui om vrednic.

În ce privește armata, aici lucrurile nu sunt de loc frumoase. Nu e vorba de tehnica alcătuirii armatei, cu toate că și ea lasă mult de dorit, dar e vorba de psihologia soldaților, cari după sfârșitul slujbei lor încă tot sunt însufleții de ideile bolșevismului și nici nu s'a putut alffel, căci nu se pot schimba ideile într'un timp așa de scurt, mai ales, când nu se prea gândește la luminarea soldaților. Ofițerii vorbesc tot rușește și nu sunt înțeleși de soldați, nu s'au apropiat de viața lor, ca să le poată vorbi pe înțeles și la inimă. Și poate că are dreptate d-l Cjevșchi, care spune că mai bine ar fi să se sloboadă oastea moldovenească pe-acasă cu totul, sau să fie amestecată cu oastea română.

Și numai sosirea comisiei române, a sfârșit convorbitorul, care e compusă din ofițeri de stat major: Lc. colonel Lintș și maiorii Boiorescu și Dediu numai ca ne ridică speranța, că se va face ceva. A spus unii din cei ce stau aproape de trebile noastre militare. Așa spun și aceia, cari stau aproape și de aite trebile interne ale noastre și te-apuca gropa: oare cu buna seamă noi nu putem pune singuri trebile la care și pretutindeni tragem nădejde la Români? Ce rost mai are atunci îndeependența noastră? De ce n'o spunem cu toții că n'aveam puteri destule și de ce nu ne unim cu România, ca sub aripa ei să ne putem mântui de conducerea străinilor?

Comandantul Diviziei 2-a General Vlădescu V. H.

TEATRU ROMANESC

Marti 20 și Miercuri 21 Martie c. vor avea loc după cum vestisem, la Teatrul Casino, două mari reprezentații Teatrale date de Artiștii Teatrelor Naționale din România.

Marti în 20 Martie se va juca *Baba-Hârca*, operetă națională în 2 acte de M. Millo și Doi Surzi, comedie într'un act.

Miercuri în 21 Martie se va juca *Cinel-Cinel*, comedie cu cântece de V. Alexandri și Florin și *Florica* operetă națională de V. Alexandri.

La amândouă reprezentațiile se vor juca între acte dansuri naționale.

Biletele se găsesc de acum spre vânzare la Librăria Românească de pe Bulevardul Alexandru Precum și la Chioșcul Soc. Făclia tot pe acel Bulevard.

Dela Chişinău trupa va pleca la *Orhei, Soroca și Bălți* unde va juca aceleași piese naționale.

Cronica școlară

Neajunsurile învățământului popular în Basarabia

VI

Va fi bine a se ști că fiecare învățător să câștige atâta dibăcie, să fie în stare a preda elevilor săi o cântare simțită să fie în stare a preda gimnastica și a produce la moment pe tablă desenuri simple. Niște condiții acestea, pe cari un învățător de seamă trebuie să le întrunească.

Nici nu mai amintesc, că dinlăuntrul național va trebui să străbată ca un fier roșu toată munca cursurilor.

Invățătorii mântuind cursul, după un model dat își vor alcătui ei singuri programul de învățământ pentru întreg anul de școală, și acest program cu prilejul vizitei va fi prezentat instructorului, arătându-se cât material s'a putut preda. Numai în felul acesta se va putea croi oarecare unitate în învățământ.

Biserica va face foarte cumințe cedând școala, care pe cum vedem, la umbra ei s'a pipernicit cu totul. Școala a devenit un așezământ cultural de prima forță și numai pe picioarele proprii poate ajunge la ținta ei fixată de cerințele vremurilor noi.

Ajungând toate școlile sub una și aceeași stăpânire, numai decât se pot face îmbunătățiri însemnate mai ales în satele cu mai multe școli, cari până acum fiind de diferite caractere, nu aveau nici o legătură organică una cu alta. Satele din Basarabia sunt destul de omogene școlilor, dacă sunt mai multe într'un sat, de obicei sunt aproape și așa cele două trei școli puse sub o singură direcțiune, ca învățământul vor forma o singură școală „complexă” — cum se numește deci, — cu toate cele șase grupe (cei 6 ani de școală), unde se va putea lucra neamănat mai mult și mai ușor ca în cele două trei școli separate până acum, când fiecare învățător se trudește cu aceeași grupă, de regulă cu grupa I-a, II-a și a III-a.

Invățătorii acestor școli fiind în strânsă legătură de slujbă, nu vor mai trăi răslețiti, ci vor forma un corp învățătoresc, local desbătând și punând la cale în ședințe lunare întrebările mai însemnate de școală și de cultură obștească. Astfel se va crea de sine un duh colegial între dânsii, care le va mări și vaza înaintea sătenilor.

Nu mai vorbesc de îmbunătățirile administrative școlare, care au să meargă dela sine în mod automat.

Legea școlară ce se va face pentru Basarabia trebuie să se facă pe baza învățământului obligator de facto executat. Fără aceasta școala de aici nu se poate ridica din starea ei primitivă.

Ei, dar aceasta este o întrebare foarte mare și nu poate fi dusă la îndeplinire decât numai treptat și în legătură cu alte condiții.

Pentru impunerea acestei legi ar trebui cel puțin încăodată atâtea școli și încăodată atâtea învățători. Un lucru, care între împrejurări prielnice cred că s'ar putea ajunge în timp de 10 — 15 ani.

S'ar putea face însă depe acum atâtă, că limitându-se numărul elevilor după mărimea încăpătoare a fiecărei școli, să se publice aceasta locuitorilor la timpul său cu adăusul, că cei cari nu s'ar grăbi cu înscrierea la școală, mai târziu nu vor fi primiți, iar cercetarea școlii pentru cei primiți odată, să fie obligatorie sub pedepse efective.

E o întrebare cât se poate de simțitoare, ca leala învățătorilor să se uniformizeze măsurat cerințelor de trai. Pentru că de e nevoie ca învățătorii din ținutul Bălților să li se dea un salariu de 250 ruble, e poate o nevoie mai simțită aici în apropierea capitalei, care absoarbe mai mult din plusul de producție al provinciei. Să i se dea învățătorului ce i se cuvine și nimănui să nu-i pară rău de această pen-

tru-că Basarabia are mare nevoie de lumină.

Dar e o condiție aceasta fără de care nu se va putea ajunge nici la sporirea numărului învățătorilor, de cea-ce după cum am văzut e atâtă de mare nevoie căci tinerimea se va feri de această carieră pe cât de frumoasă pe atât de grea, rămânând să ne mulțumim cu elemente de valoare minimală, netrebnice în alte branșe.

Să se uniformizeze și cvartierele învățătorilor. Dar cum, când în privința aceasta sunt cele mai curioase deosebiri. Unii învățători au cvartiere, alții n'au de loc. Unele cvartiere au câte trei odăi, altele câte două și altele numai câte una. Am văzut un cvartier în care părechea tineră de învățători și învățătoare, singura odată ce o aveau, din mare nevoie erau despărțită cu o perdea în două.

Invățătorul, ca cel dintâi luminător al norodului, e vrednic să aibă și el un cvartier cor spunzător. Norocoșii învățători din ținutul Bender de pe la școalele „Zemței” au câte patru odăi, bucătărie și odă de baie.

Pîn'ce se vor putea clădi cvartiere potrivite pentru toți învățătorii celor fără cvartiere, precum și celor cu cvartiere netrebnice, să li se dea alară de leală o sumă corăspunzătoare ca echivalent.

Dacă I-am dat învățătorului ce i se cuvine, atunci putem să-i cerem, ca el să trăiască numai pentru școală și pentru ridicarea culturii naționale, care își va reavansa roadele ei binefacătoare asupra întregului neam românesc necondiționat.

(Sfârșit) Gh. Codrea.

„SFATUL ȚĂRII”

Deschiderea Sfatului Țării și declararea Republicii Moldovenești o știe toată lumea, că-i glasul norodului moldovenesc celui muncitor și glasul lui Dumnezeu este. Spre glasul sudorilor și a picăturilor de sânge, ochiul cel a toate văzător, de o sută de ani și mai bine privește, și s'a miluit, și cu mâna sa cea dreaptă atîngându-se, toată înălțimea a descoperit.

A văzut norodul că celce-i mânănoa păinea, li bea și sângele, s'a desnașdădădit de toți proceii muncitor și s'a ridicat într'u una, să-i îndrepte soarta sa singur, pe baza celui ce a zis, în sudoarea franții tale îți vei dobândi păinea ta, a declarat norodul în Sfatul său cu glas puternic: „Sfatul de nedreptăți, destul de obișnuiți suntem, în veacul al douăzelea trim, la muncă deci cu toții. Dumnezeu, când a trimis pe om pe pământ, a zis: Creșteți și vă înmulțiți și-l stăpâniți pe el; să l stăpâniască toți care eu s'ndoaera lor îl udă, cel ce se folosește de sudoarea altuia fur este și lui se pedepsește.

Xu este în țara noastră dăvorian nici proprietar, dar toți suntem cetățeni și domni, cu obiecturi noi, într'o Românie Nouă. Sfatul Țării po proprietari și pe exploatare li mulțimează pe frunte.

Toți aceia, cărora nu le este pe plac voia norodului celui iubitor de osteneală, și de declarația Sfatului Țării, să și în drumul spre țara lui Răspun și trăiască cum li place.

Pentru noi declarația Sfatului Țării evanghelic este, și pe ea cenură nu poate să fie, pentru ea ne-am răscolit, pentru ea am pălinit și de ne-am mai ispitit ceva, știm a ne scote drepturile, războiul lumii ne-au călî și suntem dedați ca țiganul cu scântea, ne-am deprins a trece și prin apă și prin foc.

Teodor Jireghic.

Naționalizarea instituțiilor și șefii lor

Revoluția rusească a trezit simțirile naționale în inimile tuturor moldovenilor inteligenți. Neștiind a vorbi bine românește, frunțașii români din Basarabia, împrăștiati adeseori prin largul oceanului rusec, s'au adunat în Chişinău pentru a lupta pentru idealul național. Și iată că sforțările lor biru sc. O oftare adâncă de bucurie a ieșit din pieptul tuturor, când s'au văzut sloboziți de sub jugul rusec. La putere au ajuns aceia cari au luptat și s'au străduint pentru dreptatea națională și socială, cari au luptat cinstit, nefolosindu-se de mijloace scârnavo.

S'a început apoi naționalizarea și democratizarea instituțiilor. Tinerii naționaliști, ajunși stăpâni pe situație lucrează din răspuneri, își pun tot sufletul pentru realizarea ideilor, cari i-au preocupat toată viața. Un tânăr inginer, un tânăr economist, agronom etc., deși lucrează din greu, totuși dovedesc a învâța și limba lor strămoșască, și cu bucurie spun prietenilor că degrabă vor putea și ei vorbi în limba părinților.

Dar s'au strecurat printre dânsii și lupi în piele de oaie. Un boier de ieri alaltării, primit cu brațe deschise în cercurile aristocrației rusești, cu educația și duhul rusec, a ajuns și el între alții la putere. Și nu numai că singur nu se interesează de naționalizarea și democratizarea instituțiilor, dar pune toate piedicile și lucrează din răspuneri pentru „Marea Rusie”. În instituție unde e șef — nepotismul e în cea mai mare înflorire. Instituțiunea e plină de străini — ori neamuri, ori cunoscuți cu soția sa. El singur nu știe nici o vorbă moldovenește, deși știe și moldovan de nas țere, înăuntru a vorbit nici un cuvânt în graiul nostru. Așa stau trebile la noi. Și sunt mulți de aceștia. Și-i știm chiar după nume. Opinia publică și mai ales membrii Sfatului Țării trebuie să ea seama la lucrurile acestea. Putregaiul moștenit dela birocratismul rusec încearcă să ne coplescă tânără republică, pîn' ce ea n'a crescut.

Treziiți-vă și luați măsuri de apărare, căci altfel, mușcegăiul vă va acoperi trupul statului nou și atunci se vor duce toate libertățile. Mușcegăiul vă va duce la putere parlamentarul și la putut vota. Acum după ce mulțimea muncitoare în frunte cu socialistii conducători amenință cu tulburări liniștea Statului, guvernul se vede nevoit să se apuce de treabă.

Cum însă legea despre votul obștesc se pare, că dă drepturi mai mari și popoarelor asuprite, contele Tisa s'a ridicat cu îndărărire de boier reacionar față de această pornire.

El face o strigare către națiunea maghiară să nu dea puterea în mâna mulțimii neocoapte, care ar primejdiu stăpânirea Ungurilor. Guvernului îi face propunerea de a întocmi o lege în doi peri. Pe de altă parte îndeamnă pe cetățeni, comune, societăți, firește cele maghiare să protesteze împotriva acestei legi care ar însemna biruința naționalităților și moartea Ungurilor.

Iată cum în ce chip vrea Tisa să răspândească sângele vărsat de popoarele asuprite ale Ungariei în cumplitul răspun al lumii.

Ferește-ne Doamne de drep-tatea ungurească.

Chişinău, 9 Martie 1918.

D. Bogos.

Fără țară, fără căpătâi...

Odată cu încheierea păcii, zeci de mii de frați de ai noștri bun din Ardeal și Bucovina, au rămas bătuți de soartă, fără țară și fără căpătâi.

O parte din ei foști prizonieri de război și refugiați în Rusia, pribegesc prin stepe și păduri, ne mai știind unde să-și găsească scăpare, când de trupele austro-germane, când de jefuitoari belșevisti. Iar acei cari se află voluntari, ori în alte slujbe în România, cu venirea noului guvern nu știu ce le va aduce ziua de mâine.

Și ochii tuturor se îndreaptă acum cu încredere spre Basarabia: acest colțșor de pământ al unor frați, cari se bucură de toate libertățile și li cheamă ca o mamă pe fiii săi risipiți. Până când urgia vremilor va trece și se vor putea întoarce iarăși la căminurile lor părăsite, într'o Românie-mare, în care nu și-au pierdut speranța — acești soli ai idealului național ar putea afla aici adăpost. Pe lângă traiul câștigat cinstit, frații noștri pribegi, oameni cu curte și buni gospodari, oțeliți în lupte, ar lucra cu suflet curat la deșteptarea fraților moldoveni.

Acum nu mai stați nepăsători. Hotărâți-vă cât mai de timpuriu, deschideți-vă ușile și inimile: primiți i pe acești aducători de lumină și propovăduitori ai unei cauze sfinte, și urmașii voștri și copiii lor vă vor binecuvânta în alte vremuri mai ferice!...

Costică Fugariu

Vorba merge despre un basarabeian tânăr, care nu se înălțase în țară la proclamarea republicii — Costică Fugariu. Cunoscutul nostru părăsise țara pe timpurile bine sfinte, când tot ce era românesc era persecutat și insultat. Dumnezeu avea „ambiiți”. Cu prilejul revoluției rusești, domnia sa n'are răbdare, isbucnește și într'insul un sentiment național. După o luptă politică cu... soția, că vedeți dumneaei era rusoaică, el reușește și pleacă spre țara uitată. Iată și capitala republicii.

Nici nu-l poți cunoaște pe Costică Fugariu, să schimbă îndată, primește o vedere de republican moldovan. Trenul se oprește drept în gară. Costică iese voios din vagon, după cântul se întinde și soția. Vine la birjar: „Să mă scuzați d-le, eu demult nu s'în țară și nu știu ce schimbări s'au întâmplat. Dar așa vrea să mă duceți acolo, unde înainte a fost Alexandrovscaia ulița.” Birjarul răspunde brusce pe rușește: „Alexandrovscaia rămas tot Alexandrovscaia.” „Tris!” se gândește Costică.

A doua zi după sosirea sa în capitală, eroul nostru face cunoștință cu ziarul oficial „Sfatul Țării” și descoperă că el se scrie tot în limba rusă. Aici el face încă o descoperire: că mai toți foștii lui camarazi acum sunt oameni mari, deputați și miniștri. Cum să nu le facă o vizită? Fără îndoială! Se pregătește și pleacă prima oară la Ionel Cobzarul. O întâlnire neașteptată, miț de sărutări și felicitări.

„Cum, frate, mai lucrăți? Poate vorbiți românește?” — întreabă el. — Nici decum, — răspunde Ionel: tot rușește, fiindcă minoritățile nu înțeleg limba română, dar după legea ce am moștenit-o dela marea revoluție rusească, pe care trebuie s'o păstrăm, toate națiunile au acum de sine orânduire. Mai ales având în vedere că mai toți oamenii noștri de frunte sunt căsătoriți cu rusoaice. Eroul nostru termină vizitele la camarazi și pentru deplină cunoștință rămăsese să viziteze încă „Sfatul Țării.” Iată și asta într'o seară. Venise exact la timpul anunțat.

Dar nu se știe din ce cauză a trebuit să aștepte până la deschiderea vre-o patru ore. Iată se face și mult așteptată deschidere. Dar și aici rar cine vorbește românește, o dau tot mai mult pe rușește. „Cu totul puțin schimbări în republica noastră”, se gândește Costică Fugariu. Da, d-le Costică, puțin schimbări. Iți vine să crezi, că sântem încă tot o gubernie rusească.

Chişinău, 9 Martie 1918.

D. Bogos.

Dela universitatea populară

Vineri, 9 Martie, Prof. V. V. Hanes: a treia lecție din Istoria limbii române.

Cercetând limba română din punctul de vedere al lexiconului, ea ni se prezintă tot așa de la tină ea și din punct de vedere fonetic și sintactic. Arătând legile mai de căpetenie după care cuvintele latine au suferit unele schimbări până să ajungă în limba noastră de astăzi (căderea lui l înaintea lui i, e, prefacerea lui o accentuat în oa, mutarea grupului de consoanante el în chi, trecerea lui l între două voale în r etc.) demonstrează pentru fiecare parte de cuvânt, rigurozitatea legilor amintite mai sus și ușurința cu care putem da de originea latină a atător cuvinte românești pe care un necunosător al acestor legi, le-ar crede de obârșie străină.

Cele trei declinații românești rezultă din contopirea declinării a cincea cu tufata, a celei de-a patra cu a doua din limba latină cultă, în urma trecerii terminațiilor cum era de altfel — după mărturia inscripțiilor de pe morminte — și în limba latină populară. Terminațiile cazurilor, care se deosebesc de cele latine se pot explica din alipirea unor forme ale pronumelui demonstrativ (ille, illa, illud) la sfârșitul cuvintelor, cum e cazul genetivelor și dativelor.

Articolul derivă din ille, illa illud prin toșirea părților sale neaccentuate.

Adjectivul de declinare a treia, care au trecut în limba noastră cu terminații ca cele de-a tufata și-a doua, au suferit schimbarea aceasta încă în limba latină rustică. (tristis, — e era întrebunțat ca tristus, a, um)

Compararea o avem după forma perifrastică, aplicată la unele adjectiv ve chiar și în latina clasică.

Numerele, afară de sută, sunt toate origină latină.

Pronumele, ca și prepozițiile, toate sunt latinești Ego — eu, acesta — ecce iste (E accentuat se face a: ecce — iste: acesta)

În ceea ce privește verbele, timpurile limbii române sunt timpurile celei latine, fără nici-o abateră. Verbele cele mai întrebunțate sunt de obârșie latină și fiindcă întrebunțarea cuvintelor, coeficientul de circulație al lor dă caracterul unei limbi, putem spune cu toată siguranța științei că limba noastră e limbă romanică.

De încheiere D-sa cetește o poezioara populară, culeasă din Dobrogea, în care toate cuvintele sunt românești.

Nota. — În locul lecției de dăna, neclint în oraș ni l D-nul Chișinău, nici D-nul Frățimari, s'a celit din operele lui Creanga.

Auditor.

Măinevi Universității populare

Azi Duminică la coasurile 12, Universitatea populară organizează un matine în sala eparhială. Se vor executa diferite arii și cântece naționale, la pian și vioară, și se vor recita poezii. Profesorul universitar D-r Iancu Nistor ține o conferință cu acest prilej.

Își dă concursul și Societatea de cântări „Doina”. Publicul este poftit să în parte în număr cât mai mare.

Știrile zilei

Dela Redacție. Cu ziua de 9 Martie a intrat în șirul redactorilor noștri și d-l Cassian R. Măntănu cu în-sufletit luptător din Bănat.

O măsură potrivită. Se discută un proiect după care în universitățile din Iași și București vor fi primiți numai acei din tinerii basarabeiani, cari vor asculta timp de un an cursurile universității din Chişinău.

Moșierii basarabeiani Gazetele din România aduc știrea, că moșierii basarabeiani au fost primiți de către primul ministru d. Al. Marghiloman.

Postul Paștilor și petrecerile. Sfatul Miniștrilor Republicii Moldovenești a hotărât ca în săptămânile 1,4 și 7 din postul Paștilor să fie închise toate teatrele și localurile de petreceri; se va da deslegare numai pentru serate culturale și științifice.

Impunatul orașului. În cursul zilei de ieri 3 persoane au iscalit la impunatul orașului Chişinău suma de 23.000 ruble. Până ieri impunatul a ajuns la 510.900 ruble.

Și arii naționale. Ațișele rusești pe stradă, și gazeta noastră din datoria de a servi orice operă națională, anunță un mare festival artistic-muzical, dat de artiștii români. Se spune în acest anunț că, pe lângă bogatul reper-

SALA EPARHIALĂ

Luni 12 Martie 1918, ora 9 seara, va avea loc un mare Festival Artistic Mușcal, dat sub patronajul Societății Culturale a Românilor din Basarabia, de către D-na Drăgulinescu-Stinghe, celebra primadonă a Operii Române din București, D-l Niculescu Bassu, primul Bas al Societății Române de Operă, cu concursul renumitului violonist Socrate Burzio și a Maestrului Cavalier Umberto Pessiono, dirijorul Orchestrei Operei, cu un bogat repertoriu din operele cele mai însemnate ale renumiților compozitori Gounod, Verdi, David, Auber, Delibes, Isonard, Offenbach, Sarasate și alții. Se vor cânta și arii naționale. Prețul locurilor 15, 10, 5.

toriu străin, la urmă „se vor cânta și arii naționale”. Dar e bine să se știe că în Basarabia se face o educație națională, așa că programul ar trebui să cuprindă, pe lângă bogatul repertoriu al ariilor naționale, la sfârșit, și bucațiștrăina. Altfel bunelce gânduri de-a servi cultura Basarabiei, care trebuie înainte de toate să fie românească, vor da greș.

Cum mint din nou... La Odesa apare un ziar nou în limba germană „Odessner Zeitung”, tipărit pe scama coloniștilor nemți din Sudul Rusiei. Acest ziar nu este mulțumit cu comunicatele ce le publică cartierul general german, ci face el altele — mai cu coarne. Așa în ultimele zile a tipărit știrea că Nemții au rupt frontal francezi în 3 locuri și au făcut „spană acum” peste 35.000 de prizonieri, — pe când cartierul general german însuși nu știe nimic de această biruință, ci recomanșă că dimpotrivă Francezii au pătruns în tranșeele nemtești.

Comandamentul diviziei XI. (Comandant generalul Broștanu), Strada Chieului, gimnazial de fete.

Comandamentul Garnizoanei (comandant Colonelul Opran), Seminarul Dubovnicesc, Bulevardul Alexandru cel Bun.

Comandamentul Pieții și Protoratului — Tot acolo.

Primăria orașului, Bulevardul Alexandru cel Bun.

Zemstva gubernială, Strada Leovstia.

Profectura ținutului Chişinău. (Zemstva ținutală), Strada Cutuzova între s'razile Chieului și Federova.

Comisia intorlată de aprovisionare. Strada Sadovaia, Casa Pronin.

Societatea „Făclia”, Strada Milăișovstia 52.

Teatrul „Făclia” (fost Fackelmann) Strada Federova colț cu Pușchin.

România Nouă, Str. Gogol 39.

Gazeta Cuvânt Moldovenești, (Strada Jucovski No. 15, colț cu Federova).

Revista Luminătorul (redactor protoierul C. Popovici) Strada Federova No. 60.

Tipografia Românească, Bulevardul Alexandru cel Bun, Pașșege.

Librăria Națională, Tot acolo.

Ministerul de externe: Strada Gogol, Banca țărănească. Ministrul I. Pelivan primește între 12 — 1 din zi.

Ministerul de Război: Strada Chieului în localul gimnazialului I de băieți. Ministrul, colonel Brașescu primește între orele 11 și 1.

Ministerul de Finanțe: Strada Gogol, în casele Băncii Țărănești. Ministrul Teofil Ioncu primește între orele 12 și 1.

Ministerul de Justiție și Culte: Strada Sinădi o, în localul Tribunalului.

Ministrul Savenco și tovarășul lui Arhim. drutidul Gurie primește între 12 și 2.

Ministerul căilor ferate și a comunicațiilor: Strada Mohilău 16. Ministrul Codreanu primește între 12 — 2. Tovarășul ministrului pe comunicații p. apă și p. uscat primește între 12 — 1. Tovarășul de ministru p. poștă, telegraf și telefon primește între 12 — 2.

Ministerul de agricultură: Strada Gogol, localul Băncii Țărănești. Ministrul Ciuhureanu sau locuitorul primește între orele 2 — 3.

Tovarășul Ministrului de întorner insarcinat cu aprovisionarea, d-l Buriană primește între orele 1 și 3 în ministerul de interne, strada Pușchin 2.

Ministerul de Negot și industrie: Strada Gogol Banca Țărănească, Ministrul d-l Teofil G. Ioncu primește între 12 — 1.

Ministerul de instrucție publică: Strada Leova, localul Direcției Dietei. Ministrul P. Erhan primește Luni, Miercuri și Vineri între 12 — 1.

Intrebări

Tânărul Vițor Ghizdavu caută pe fratele sau Simion Ghizdavu; să i se scrie pe adresa: V. G. Chişinău str. Fontalni 2.

Harta Basarabiei

În colorii minnat lucrată la serviciul geografic al armatei române, se află de vânzare la Librăria Românească din Chişinău. Prețul 3 ruble plus porto.

Comandamentul oștilor române din Basarabia. (generalul